

Zinloze ruimtes

Nederlandse atoomschuilkelders uit de Koude Oorlog

Voor veel leerlingen is de Koude Oorlog ver van hun bed. Vaak blijft het beeld van deze periode vaag en abstract. De Koude Oorlog was tussen Amerika en de Sovjet-Unie, Nederland had daar heel weinig mee te maken. Het besef dat Nederland destijds werd meegesleept in de heersende paranoia en dat daar nog veel sporen van te vinden zijn, brengt dit onderwerp ineens heel dichterbij.

Nicole van der Steen is redacteur van Kleio.

Onder station Utrecht Centraal is bijvoorbeeld in de veelgebruikte voetgangerstunnel een atoomschuilkelder uit 1974 weer zichtbaar gemaakt. In de krappe ruimte konden 1900 mensen; rode stalen platen in de muren van de tunnel geven aan waar de zware deuren in geval van nood zouden dichtschuiven. In heel West-Europa zijn atoomschuilkelders bewaard gebleven, al zijn de meeste niet meer toegankelijk voor het publiek. Met het einde van de Koude Oorlog zijn er ook veel gesloopt, volgestort of omgebouwd. Inmiddels houden verschillende organisaties zich bezig met het behouden en bekend maken van de laatste schuilkelders, die een fascinerend beeld geven van de manier waarop West-Europese regeringen omgingen met de dreiging van een kernoorlog. Zou het werkelijk mogelijk zijn geweest de bevolking tegen een atoombom te beschermen?

'De websites laten zien hoeveel geld er werd besteed aan verbijsterend zinloze maatregelen'

In Berlijn zijn sinds enkele jaren door de vereniging *Berliner Untertunneln* twee grote schuilkelders voor bezoekers opengesteld (naast onder meer vlucht tunnels van Oost-Berlijners). Hier konden respectievelijk enige honderden burgers

twee etmalen en een paar duizend burgers twee weken verblijven. Fascinerend is dat het metrostation *Pankstrasse* nog steeds in een handomdraai kan worden veranderd in een hermetisch afgesloten schuilplaats, compleet met allerlei noodvoorzieningen. Verschillende websites geven informatie over de locaties en de toegankelijkheid van de nog bestaande atoomschuilkelders in Nederland, zoals de website **Forten Info**. Hier kun je zien dat een aantal schuilkelders in de jaren zeventig zijn ingericht in metrostations, op vrijwel dezelfde wijze als in Berlijn.

Totale onderschatting

Ik noem enkele websites, die ook bij ontoegankelijkheid van de schuilkelders zelf al een beeld geven van de totale onderschatting van de gevolgen van een atoomaanval: er waren bij lange na niet voldoende opvangplekken en een verblijf van maximaal twee weken bood uiteindelijk geen overlevingskansen. Het lijkt waarschijnlijk dat de regering wel degelijk wist dat de opvang van burgers verre van toereikend was, maar in het belang van de rust in het land de illusie van veiligheid in stand hield. Wat deze websites gemeen hebben, is dat ze voor leerlingen en docenten verhelderen hoe diep ook in Nederland de angst voor een kernoorlog zat, en hoeveel geld

en moeite is besteed aan verbijsterend zinloze maatregelen.

Op **Historiek.net** is een artikel te vinden over de organisatie Bescherming Bevolking (BB), met daarbij een promotiefilmpje uit de jaren zestig. De BB richtte schuilkelders in en wierf burgers om na een aanval branden te blussen en mensen onder het puin vandaan te halen. Op het blog **SPQA Amsterdam** is een gedetailleerde (en van foto's voorzien) beschrijving opgenomen van de metroschuilkelders en de gang van zaken wanneer men eenmaal binnen was. In station Weesperplein zijn aan het plafond zelfs nog de tafelbladen te zien, die konden worden neergehaald als de schuilplaats in gebruik werd genomen. De website van de **Stichting Functioneel Bunkerbeheer** bevat korte artikelen over enkele herontdekte schuilkelders in Rotterdam en Breda en voorlichtingsfilmpjes van de BB. De naïviteit van het filmpje over 'individuele zelfbescherming' is zowel pijnlijk als hilarisch. Op **YouTube** zijn nog twee fascinerende filmpjes te vinden van rondleidingen door keurig bewaard gebleven schuilkelders. ■

Alle genoemde websites zijn te vinden op www.vgnkleio.nl/kleio.

